

REGERINGEN

Jordbruksdepartementet

Regeringsbeslut 14

2010-05-20

Jo2010/1659

Konkurrensverket

103 85 STOCKHOLM

2010-06-01

Avt	KA3
Dnr	317/2010
Doss	40
	AKM/H

Uppdrag att granska konkurrensen och andra marknadsförhållanden i livsmedelskedjan

Regeringens beslut

Konkurrensverket ges i uppdrag att genomföra en granskning av konkurrensen och andra marknadsförhållanden i livsmedelskedjan som helhet.

I genomförandet av uppdraget ska Konkurrensverket samråda med de myndigheter, företag och organisationer som verket bedömer kan beröras av utredningen. De berörda myndigheter som Konkurrensverket finner anledning att samråda med ska vara verket behjälpliga i genomförandet av uppdraget.

Konkurrensverket får för kostnader relaterade till detta uppdrag använda högst 1 000 000 kronor från anslaget 1:18 Konkurrensforskning, anslagspost 1 Konkurrensforskning, inom utgiftsområde 24 näringsliv, Näringsdepartementet samt högst 1 000 000 kronor från anslaget 1:25 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, anslagspost 2 Till regeringens disposition, Jordbruksdepartementet.

Konkurrensverket ska redovisa uppdraget till regeringen (Jordbruksdepartementet) senast den 1 mars 2011. Redovisningen ska innehålla en beskrivning av vilka regler som Konkurrensverket bedömer behöver ses över för att förbättra konkurrensen inom livsmedelsområdet. Redovisningen ska vara så detaljerad att regeringen kan ta ställning till om regeringen bör återkomma till verket med ett uppdrag för att specificera ändringarnas utformning.

Bakgrund

Analysarbete i Europa

Konkurrensen och andra marknadsförhållanden i livsmedelskedjan har alltmer uppmärksamats inom EU. Många gånger har detaljhandelsle-

Postväx

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Fredsgatan 8

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-20 64 96

E-post: registrator@agriculture.ministry.se

Telex
156 81 MINAGRI S

dets inköpsmakt stått i fokus för uppmärksamheten. Kommissionen publicerade i januari 2010 en rapport där prisutvecklingen t.o.m. december 2009 i såväl producent- som i konsumentledet analyserades. Matpriserna steg mer än den prisuppgång som noterades för råvarorna under framför allt 2007 till 2008, dvs. i princip avräkningspriserna som jordbrukarna erhåller. Trots fallande producentpriser under det senaste året ligger konsumentpriserna kvar på en hög nivå.

Högnivågruppen för livsmedelsindustrins konkurrenskraft, som leds av kommissionen, antog en handlingsplan den 6 juli 2009 för att förbättra effektiviteten i livsmedelskedjan. Europaparlamentet antog en rapport den 26 mars 2009 rörande matpriserna i Europa som innehöll flera rekommendationer för att öka transparensen vad gäller prissättningen och marginalen för olika aktörer i livsmedelskedjan.

I Storbritannien har dagligvarumarknaden analyserats i en mångårig studie. Därefter har vissa åtgärder vidtagits i syfte att förbättra konkurrensen. Studien tog ett helhetsgrepp och analyserade bl.a. maktförhållandet mellan handeln och aktörer tidigare i livsmedelskedjan.

Kommissionen publicerade i oktober 2009 ett meddelande i syfte att fastställa lämpliga och konkreta strategier för att få till stånd en effektivare livsmedelskedja i Europa. I meddelandet identifieras tre övergripande prioriteringar; 1) Främja hållbara och marknadsbaserade förbindelser mellan olika aktörer i livsmedelsförsörjningskedjan. 2) Öka öppenheten längs hela kedjan för att främja konkurrensen och förbättra dess motståndskraft mot prissvängningar. 3) Främja den europeiska livsmedelsförsörjningskedjans integration och konkurrenskraft i medlemsstaterna.

I samband med att meddelandet har diskuterats har ett flertal medlemsländer i EU lyft frågan om hur mervärdet fördelas i livsmedelskedjan. Vidare har medlemsländer uttryckt önskemål om åtgärder som skapar bättre insyn vad gäller prissättning och intäkter.

Analysarbete i Sverige

Under de senaste åren har livsmedelspriserna uppvisat stora prissvängningar. Den följsamhet som finns mellan producentpris och konsumentpris vid en prishöjning i producentled har till delar uteblivit i nedgångsfasen. Frågan är hur de senaste årens prisförändringar har påverkat primärledet i livsmedelskedjan. Detta förhållande har fått ökad uppmärksamhet på såväl nationell som på EU-nivå. De kraftiga prissvängningarna på livsmedelsmarknaden och de effekter som detta har medfört visar att det finns behov av att följa utvecklingen.

Dagligvarumarknaden i Sverige har omnämnts av Konkurrensverket som ett område med betydande koncentration som bidrar till bristande konkurrens och höga priser i ett internationellt perspektiv. Statens jordbruksverk studerade under 2009 prisförändringar i olika prisled för mjölk.

Analysen indikerar en asymmetri i prisbildningsprocessen i Sverige för mjölk. Handelsledet höjer konsumentpriset på mjölk när råvaran blir dyrare, men när producentpriset sjunker sänks inte konsumentpriset i motsvarande utsträckning.

Även delar av livsmedelsförädlingen karaktäriseras av ett fåtal stora aktörer, t.ex. på mejeri-, spannmåls- och slakterimarknaderna. Den koncentrerade marknadsstrukturen kan vara negativ för både primärproducenter, i form av lägre ersättning för sina produkter och för konsumenter, i form av färre valmöjligheter och högre priser. Dagligvaruhandels inköp sker i dag till stor del centralt från stora grossistföretag, vilket kan antas innebära att mindre leverantörer med begränsad produktionsvolym har svårt att nå ut med sina varor.

De senaste 20 åren har ett stort antal studier tagits fram om den svenska dagligvarumarknaden, varav ett flertal har gjorts av Konkurrensverket. Det finns dock anledning att uppdatera analysen av den svenska livsmedelskedjan och se hur denna förhåller sig till den analys som kommissionen har gjort av den europeiska marknaden.

Skälen för regeringens beslut

Effektiv konkurrens är en förutsättning för ekonomisk effektivitet och tillväxt på en marknad. Konkurrens bidrar till ett effektivt nyttjande av samhällets resurser, gör det möjligt för nya företag att komma in på marknaden och stärker de svenska företagens förmåga att hävda sig på internationella marknader. En fungerande konkurrens, där konsumenternas val och rörlighet har en viktig funktion, gynnar också konsumenterna genom att priserna pressas, kvaliteten höjs och utbudet av varor och tjänster breddas. Tidigare studier har analyserat olika delar av livsmedelskedjan men det saknas en heltäckande bild. En ny studie bör därför omfatta hela livsmedelskedjan, dvs. primärproducent-, industri-, partihandels- och detaljist- samt konsumentledet. Konkurrensverket bör därför ges i uppdrag att genomföra en granskning av konkurrens och marknadsförhållandena i hela livsmedelskedjan.

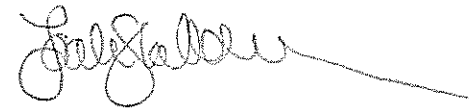
Det är av vikt att redovisningen innehåller en beskrivning av vilka regler som Konkurrensverket bedömer behöver ses över för att förbättra konkurrensen inom livsmedelsområdet. Redovisningen bör vara så detaljerad att regeringen kan ta ställning till om regeringen bör återkomma till Konkurrensverket med ett uppdrag för att specificera ändringarnas utformning.

Som bakgrund för denna studie är det viktigt att beakta tidigare utredningar om konkurrensen i livsmedelskedjan. Exempel på frågor som kan vara av intresse i en sådan granskning är bl.a.:

- En beskrivning av konkurrens- och marknadssituationen i livsmedelskedjans olika led. Här bör faktorer som t.ex. aktörer, struktur, koncentration, förekomst av vertikal integration samt konsumenternas förutsättningar närmare analyseras.
- En analys av hur utbudet av varor, prissättningen och lönsamheten i de olika leden påverkas av konkurrens- och marknadssituationen utifrån de ovan nämnda faktorerna.
- Hur konkurrens- och marknadssituationen i livsmedelskedjan ser ut i jämförbara länder.
- Vilka de viktigaste inträdeshindren till respektive led av den svenska livsmedelskedjan är, exempelvis inlåsnings effekter som följer av handelsledets inköpsvillkor, ägarkoncentration och marknadsdominans, begränsningar i tillgång till försäljningsställen etc.
- Hur konkurrensen påverkas av t.ex. förekomsten av närproducerade, småskaliga och ekologiska livsmedel.

På regeringens vägnar

Eskil Erlandsson

Joakim Skottheim

Kopia till

Statskontoret
Statens jordbruksverk
Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Konsumentverket